

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ З ФІЛОЛОГІЇ

Струганець Любов Василівна, Лановик Мар'яна Богданівна

У сучасних умовах в Україні здійснюється модернізація освітніх і професійних стандартів, формування відповідної законодавчо-нормативної бази, реалізація Національної системи кваліфікацій за сприяння Європейського фонду освіти та зацікавлених сторін (стейкхолдерів). Підготовка аспірантів відбувається згідно із Законами України «Про освіту», «Про вищу освіту», Порядком підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261. Кваліфікація доктора філософії відповідає восьмому рівню Національної рамки кваліфікацій та третьому циклу вищої освіти Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти [3]. Як зазначає О. Панич, цілком очевидно, що «для покращення якості підготовки науковців слід зробити все можливе для формування якісних програм..., підвищення якості наукового керівництва, покращення необхідної інфраструктури та розвитку якісного дослідницького середовища» [7].

Попри актуальність та важливість проблеми у системі вищої освіти, про підготовку докторів філософії є ще небагато досліджень. Виокремимо праці І. Регейло, І. Ніколаєва та М. Винницького. Так, І. Регейло висвітлила провідні тенденції докторської підготовки в європейському освітньому просторі, здійснила теоретичний аналіз забезпечення якості такого навчання у країнах Західної Європи, вказала, що проєкція європейського досвіду дає підстави для удосконалення та (у разі необхідності) реформування української моделі навчання в аспірантурі [9; 10]. Є. Ніколаєв окреслив, як в Україні створити сучасну систему підготовки докторів філософії [4]. М. Винницький звертає увагу на специфіку впровадження програм підготовки фахівців із ступенем доктора філософії [1]. Однак сучасна практика побудови освітнього процесу в аспірантурі потребує нових студій, зокрема в ракурсі різних спеціальностей. Проаналізуємо особливості формування траєкторії розвитку здобувачів ступеня доктора філософії з філології у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка (далі — ТНПУ).

Освітньо-наукова програма (далі — ОНП) зі спеціальності «Філологія» спрямована на таку підготовку докторів філософії, що відповідає сучасному ринку праці в умовах реформування освітньої галузі, потребам підсилення ролі гуманітарного компонента у державотворчих процесах. Необхідно сформулювати у здобувача ступеня доктора філософії компетентності, що дають змогу розв'язувати комплексні проблеми в галузі гуманітарних наук на основі глибокого переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики; здійснювати самостійну науково-дослідницьку, науково-організаційну, педагогічно-організаційну та практичну діяльність у закладах вищої освіти (далі ЗВО) і науково-дослідній сфері; підготувати власне дослідження з проблем філології, результати якого матимуть наукову новизну, практичне значення, з публічним його захистом [6]. Особливість програми зумовлена підготовкою викладача-науковця з урахуванням регіонального, всеукраїнського і міжнародного вимірів. Унікальність ОНП полягає в тому, що формування компетентностей, філологічні дослідження здійснюються через участь

здобувачів вищої освіти у проєктній діяльності (робота у науково-дослідній лабораторії «Стилістика і культура мови в сучасній науковій парадигмі», Західноукраїнському ономастичному центрі ім. В. Сімовича, реалізація фундаментальних досліджень із бюджетним фінансуванням, участь у міжнародних та регіональних проєктах під керівництвом професорів факультету), співпраці з академічними установами (Інститутом української мови НАН України, Українським мовно-інформаційним фондом НАН України), що відповідає пріоритетним напрямкам розвитку науки і техніки, а також Указу Президента України № 156/2018 «Про невідкладні заходи щодо зміцнення державного статусу української мови та сприяння створенню єдиного культурного простору України».

Цілі ОНП корелюють із суспільною місією закладу: готувати майбутніх фахівців, здатних ефективно працювати й навчатися упродовж життя шляхом органічного поєднання своєї навчальної, пошуково-дослідницької, громадської діяльності; забезпечувати особистісний розвиток усіх суб'єктів освітнього процесу з урахуванням їх індивідуальних потреб та здібностей; зберігати, поширювати й розвивати цінності української та світової культури. ОНП «Філологія» відповідає Стратегії розвитку освітньої, наукової та інноваційної діяльності ТНПУ на 2015–2025 роки, згідно з якою місія університету полягає в тому, щоби створювати умови для здобуття конкурентоспроможної освіти відповідно до вимог ринку праці. ОНП відповідає обраному ТНПУ курсу перетворення університету в інтелектуальний, культурний педагогічно-освітній центр регіону [11]. Здобувачі, які навчаються за ОНП, залучаються до науково-дослідницької, культурно-освітньої роботи, що сприяє формуванню загальнонаціонального мовного еталону і врегулюванню мовної комунікації відповідно до «Програми розвитку української мови і розширення сфери її функціонування у ТНПУ ім. В. Гнатюка на 2018–2028 рр.» [8].

У ТНПУ є значний досвід підготовки фахівців із філологічних спеціальностей під час навчання в аспірантурі ще з 1991 р. Здійснювалась підготовка за такими спеціальностями: 10.02.01 — українська мова, 10.01.01 — українська література, 10.01.05 — порівняльне літературознавство, 10.01.06 — теорія літератури. Діяли спеціалізовані вчені ради К 12.03.01, К 58.053.01, К 58.053.02 з відповідних спеціальностей. Постановою КМУ № 266 від 29.04.2015 р. «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» виокремлено спеціальність 035 Філологія. У 2016 р. для підготовки докторів філософії (PhD) зі спеціальності 035 Філологія створено ОНП «Філологія». До розробки ОНП було залучено провідних фахівців факультету філології і журналістики ТНПУ. ОНП затверджена рішенням вченої ради ТНПУ, пройшла ліцензування та акредитацію. Щорічно ОНП зазнає змін і доповнень відповідно до нових вимог і рекомендацій стейкхолдерів, зокрема у 2019 р. ОНП оновлено на основі проєкту Стандарту вищої освіти України для спеціальності 035 Філологія; у 2020 р. — відповідно до змін у Національній рамці кваліфікацій.

На факультеті філології і журналістики у 2019 р. було створено програмну раду. До складу робочої групи ОНП традиційно входять внутрішні стейкхолдери — аспіранти факультету, що навчаються за цією програмою. До роботи над удосконаленням ОНП були залучені зовнішні стейкхолдери із Тернопільського національного медичного університету ім. І. Я. Горбачевського і Тернопільського національно-

го економічного університету (тепер ЗУНУ). Враховано також побажання роботодавців із цих ЗВО. У процесі вдосконалення ОНП було взято до уваги ОНП та навчальні плани європейських ЗВО, зокрема Русенського університету «Ангел Кънчев» (Болгарія), Університету Масарика у Брно (Чехія), Університету імені Адама Міцкевича у Познані (Польща), Університету імені Яна Кохановського в Кельцах (Польща). Орієнтиром у процесі розробки ОНП стали також програми спорідненого спрямування ЗВО України: Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Національного педагогічного університету імені М. Драгоманова, Львівського національного університету імені Івана Франка.

У результаті вивчення та порівняння досвіду інших ЗВО вдалося уникнути використання неактуальних дисциплін та зроблено висновки щодо розширення курсів. У зв'язку з цим було прийнято рішення щодо впровадження дисциплін, які забезпечують засвоєння сучасного філологічного знання, що співвідноситься із досвідом європейських наукових шкіл; проведення тренінгів, які дозволяють використовувати та застосовувати сучасні філософські та філологічні теорії для інтерпретації та поглибленого аналізу філологічних проблем та явищ. Під час удосконалення ОНП 2019 р. було вилучено 11 навчальних дисциплін і додано 13 нових.

Програмні результати навчання ОНП «Філологія» відповідають вимогам Національної рамки кваліфікацій, які висуваються до здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти: здатність особи розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики. Зокрема в ОНП передбачено такі програмні результати:

- знати основні класичні та новітні філологічні концепції, глибоко розуміти теоретичні й практичні проблеми в галузі дослідження;
- уміти проводити критичний аналіз, оцінку й узагальнення різних наукових поглядів у галузі дослідження, формулювати й обґрунтовувати власну наукову концепцію;
- обирати адекватну предметові філологічного дослідження методологію, запроваджувати сучасні методи наукових досліджень для розв'язання широкого кола проблем і завдань у галузі філології;
- використовувати інформаційно-комунікаційні технології у професійній науково-інноваційній діяльності;
- ефективно спілкуватися і взаємодіяти в науковому просторі, зокрема й міжнародному, для розв'язання різноманітних фахових вузькоспеціальних і загальних завдань у галузі філології та міждисциплінарних досліджень;
- презентувати результати власних оригінальних наукових досліджень державною та іноземною мовами в усній та писемній формі;
- організовувати викладання філологічних дисциплін відповідно до завдань та принципів сучасної вищої освіти [6].

Передбаченим ОНП об'єктам вивчення та діяльності відповідають такі освітні компоненти:

1. На теоретичному рівні засвоєнню філософських вчень і концепцій, історичного розвитку мислення в його різноманітті та впливу ідей на розвиток суспільства,

культури людини сприяють компоненти «Філософія: історико-філософські та сучасні смислові параметри знання», «Педагогічна антропологія».

2. Об'єктам професійної діяльності на освітньому та аналітично-інформаційному рівні відповідають освітні компоненти «Організація наукової діяльності», «Академічне і професійно-орієнтоване спілкування (англійською / німецькою / французькою мовами)», «Культура української наукової мови».

3. Об'єктам професійної діяльності на експертно-консультативному рівні відповідають освітні компоненти «Актуальні проблеми сучасної лінгвістики», «Актуальні проблеми української літератури», «Основи філологічних досліджень: теорія і практика».

4. Теоретичному змісту предметної області в ОНП відповідають «Основи філологічних досліджень: теорія і практика», «Дискурсологія», «Методологічні парадигми сучасного літературознавства», «Когнітивна лінгвістика та концептологія», «Літературний процес і проблеми глобалізації», «Функціональна стилістика» та ін.

5. Методи, методики та технології, якими має оволодіти здобувач наукового ступеня доктора філософії для застосовування на практиці, забезпечують освітні компоненти «Організація наукової діяльності», «Основи філологічних досліджень: теорія і практика», «Методологічні парадигми сучасного літературознавства», «Когнітивна лінгвістика та концептологія» та ін.

Загальна кількість кредитів ЄКТС підготовки фахівців за третім (освітньо-науковим) рівнем вищої освіти — 60. Обов'язковий компонент охоплює 36 кредитів ЄКТС (25 %), що забезпечує повноцінну підготовку здобувачів вищої освіти до дослідницької діяльності за спеціальністю. Він складається із дисциплін загальної підготовки («Організація наукової діяльності», «Філософія: історико-філософські та сучасні смислові параметри знання», «Академічно і професійно-орієнтоване спілкування (англійською / німецькою / французькою мовою)», «Педагогічна антропологія», «Культура української наукової мови») і професійної підготовки («Актуальні проблеми сучасної лінгвістики», «Актуальні проблеми української літератури», «Основи філологічних досліджень: теорія і практика»).

На практичну підготовку відведено 9 кредитів ЄКТС (15 %). Окрім того, на дослідницьку діяльність за спеціальністю спрямовані вибіркові дисципліни. ОНП «Філологія» пропонує аспірантам 19 вибірових дисциплін, з яких здобувач вищої освіти, як це передбачено ОНП, повинен обрати для вивчення 3 дисципліни (15 кредитів ЄКТС), що відповідають його науковим інтересам. Можна обрати будь-яку дисципліну, що запропонована на вибір кафедрою у ТНПУ, незалежно від спеціальності чи підрозділу, який забезпечує її викладання. Так, серед вибірових компонентів запропоновано дві дисципліни, які читають викладачі інших факультетів: «Цифрові наукові комунікації» та «Управління науковими проектами». Ці дисципліни спрямовані на набуття універсальних навичок дослідника, застосування сучасних інформаційних технологій у науковій діяльності, організацію та проведення навчальних занять, управління науковими проектами. Загалом ТНПУ пропонує зручні та зрозумілі процедури вибору освітніх компонентів.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти супроводжується навчально-методичним забезпеченням, передбаченим для вивчення конкретної навчальної дисципліни: підручниками, навчальними та методичними посібниками, навчально-

методичними комплексами та електронними навчальними методичними комплексами, розміщеними у системі управління навчальними ресурсами Moodle, методичними рекомендаціями, розробками тощо. Для самостійної роботи також рекомендується відповідна наукова та фахова монографічна і періодична література.

Перевірка досягнення програмних результатів відбувається під час поточного та підсумкового контролю. На практичних, лабораторних та семінарських заняттях (поточний контроль) перевіряється рівень сформованості у здобувача вищої освіти знань, практичних умінь і навичок, які визначені серед програмних результатів, з окремих змістових модулів, тем, індивідуальних завдань тощо. Форми проведення й критерії оцінювання поточного (модульного) контролю визначаються викладачем і представлені в силабусах та робочих програмах. Поточний контроль може проводитися у формі усного опитування, письмового контролю і тестових завдань на заняттях, виступів здобувачів вищої освіти під час обговорення питань на семінарських заняттях тощо. Практикуються також інноваційні форми контролю, що дають змогу відстежити рівень досягнення програмних результатів: портфоліо, проєкт тощо. Конкретні форми проведення поточного контролю та схема нарахування балів визначаються робочою програмою дисципліни.

Оцінювання навчальних досягнень здобувачів за кількісними критеріями здійснюється за національною шкалою (відмінно, добре, задовільно, незадовільно; зараховано, не зараховано); 100-бальною шкалою та шкалою ЄКТС. Інформація про форми контрольних заходів міститься у робочих програмах дисциплін, силабусах, а також розміщується на інформаційному порталі університету і сайті факультету філології та журналістики на початку навчального року. Популяризація академічної доброчесності серед здобувачів вищої освіти ТНПУ відбувається у двох вимірах: через проведення просвітницьких заходів (лекції, тренінги) та «моніторингову місію» університету щодо поширення та дотримання ідеї академічної доброчесності.

Здобувачі вищої освіти позитивно сприймають ініціативи залучення закордонних та українських професіоналів-практиків до освітнього процесу. Так, аспіранти відвідали курс «Письмо і академічна доброчесність: ключ до успіху» від Проекту сприяння академічній доброчесності в Україні, який провів Роберт Артур Кот — директор Програми покращення письмових навичок (Університет штату Аризона, США).

ОНП «Філологія» дає змогу забезпечити набуття здобувачами наукового ступеня доктора філософії важливих навичок, необхідних для діяльності в команді, вміння публічно викладати свою думку, тайм-менеджменту; розвиток лідерських рис, гнучкості й адаптивності. Цьому сприяють різноманітні методи навчання, які застосовуються в процесі вивчення освітніх компонентів: демонстрація; творчий метод; проблемно-пошуковий метод; навчальна дискусія / дебати; «мозковий штурм»; кейс-стаді / аналіз ситуації; імітаційні (рольові та ділові ігри, тренінги в активному режимі тощо, аналіз конкретних ситуацій) та неімітаційні (проблемна лекція, лекція-візуалізація, бінарна лекція, лекція із заздалегідь запланованими помилками) тощо.

Соціальні навички формуються у межах програм міжнародної мобільності: участь аспірантів у Літній школі слов'янських студій в Університеті Палацького в Оломоуці (2018 р., Чехія), Літній школі з лінгвістики, організованій Карловим уні-

верситетом у Празі (2019 р., Чехія), міжнародному проєкті «Німецько-українська мовна майстерня ä та ï» від GFPS e. V. та MeetUP! (2019 р.); організація літніх шкіл, зокрема участь у проведенні на базі ТНПУ Міжнародної літньої школи «Українські студії» (2018 р.). Соціальні навички здобуваються під час участі в конкурсах (у конкурсі проєктів наукових робіт молодих вчених (2019 р.)), а також у громадській діяльності (організація англomовних таборів на території Білецької ОТГ (2019 р.), редагування посібників для депутатів місцевих рад, виданих Інститутом політичної освіти за підтримки USAID). У цьому контексті наше бачення цілком суголосне з міркуваннями В. Огнев'юка: «Через участь у діяльності та проєктах міжнародних організацій українська освіта не лише отримує додаткову інформацію щодо шляхів, засобів і методів розвитку сфери освіти, а й зможе демонструвати власні здобутки і напрацювання» [5, с. 44].

При оновленні ОНП вивчаються освітні запити сучасного академічного середовища, серед яких чільне місце посідають академічна мобільність, міждисциплінарність освітнього процесу, набуття здобувачами практичних навичок. У програмі враховано побажання здобувачів наукового ступеня доктора філософії, які стосуються предметів, що є актуальними в нинішніх умовах. Для цього в університеті періодично проводяться анкетування, SWOT-аналізи. Так, упродовж 1–10 квітня 2020 р. було проведено чергове опитування серед здобувачів, які навчаються на ОНП «Філологія», з метою визначення їхніх навчальних пріоритетів, потреб і загального рівня задоволеності здобутими компетентностями. Серед загальних компетентностей пріоритетними для здобувачів виявились абстрактне мислення, навички аналізу і синтезу; планування дослідження, окреслення завдань і добір методичного інструментарію; критичний аналіз і систематизація інформації з різних джерел. Усі вони отримали по два бали. Інші загальні компетентності отримали по одному балу. Нуль балів отримало володіння українською й іноземною мовами. Вважаємо, що це пов'язано з високим рівнем володіння англійською серед здобувачів (наявність сертифікатів про володіння мовою на рівні B2, C1), що робить цю компетентність для них менш актуальною. Рівень задоволеності здобутими фаховими компетентностями високий. Серед професійних компетентностей пріоритетними визначено володіння класичними і новітніми методологіями філологічних досліджень, навички збору, аналізу й інтерпретації фактичного матеріалу. Інші загальні компетентності отримали по одному балу.

Рівень задоволеності здобутими фаховими компетентностями високий. Найвище здобувачі оцінили сформованість у них ґрунтовної бази знань із галузі; навичок збору, аналізу й інтерпретації фактичного матеріалу; організації індивідуальної професійної діяльності й саморозвитку. Здобувачі високо оцінили рівень врахування потреб у освітньому процесі і науково-дослідній діяльності. Подано також побажання про збільшення кількості вибірових блоків, що дозволить ОНП ефективніше відобразити наукові інтереси здобувачів.

Проблематика наукових досліджень здобувачів вищої освіти тісно пов'язана з основними напрямками теоретичного та прикладного дослідження на кафедрах факультету філології і журналістики, до яких прикріплені аспіранти, зокрема з такими темами: «Вербальний континуум літературної мови в інтегральному вимірі (концептуальні, семантико-стилістичні, соціонормативні параметри)» (№ 0116U002575),

«Лексична ідентичність національної мови: баланс питомого і запозиченого» (№ 0119U100476), «Національні моделі української та зарубіжної літератури» (№ 0118U003136).

Успішній науковій діяльності аспірантів сприяє Рада молодих учених і Наукове товариство студентів, магістрантів, аспірантів. У ТНПУ загалом та на факультеті філології і журналістики зокрема щорічно (згідно з планом) проводяться конференції різного рангу, на яких аспіранти апробують результати своїх досліджень. Також здобувачі мають можливість публікувати свої розвідки у фахових збірниках наукових праць: «Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Мовознавство», «Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Літературознавство», у збірнику «Studia Methodologica» (польсько-українське видання, що з 2015 р. входить до наукометричної бази Index Copernicus).

Свої здобутки аспіранти презентують на міжнародних, всеукраїнських науково-практичних заходах, що проводяться відповідно до плану проведення таких заходів МОН України. Налагоджена постійна співпраця з науковцями НАН України. Наприклад, на базі кафедри української мови та методики її навчання у 2018 р. відбувся розширений пленум Наукових рад із проблем «Інформація. Мова. Інтелект» та «Закономірності розвитку мов і практика мовної діяльності» НАН України на тему «Всеукраїнський лінгвістичний діалог».

Міждисциплінарний характер розвитку спеціальності 035 Філологія в межах галузі 03 Гуманітарні науки зумовлює набуття актуальних компетентностей випускників ОНП відповідно до вимог Закону України «Про вищу освіту». Регіональний контекст передбачає врахування специфіки підготовки майбутніх фахівців для ЗВО. Регіон має потребу у фахівцях, які володіють навичками філологічної аналітики з урахуванням як регіональних, так і загальноукраїнських особливостей, співвіднесення їх із західноєвропейським досвідом.

ТНПУ ім. В. Гнатюка — центр гуманітарної освіти, єдиний у регіоні ЗВО, який забезпечує підготовку фахівців найвищої кваліфікації зі спеціальності 035 Філологія. Врахування регіонального контексту передбачає співпрацю з ТОДА, відділами освіти, Тернопільським обласним осередком Наукового товариства імені Шевченка (на базі факультету філології і журналістики функціонує його філологічна комісія), громадськими організаціями («Центр науки Тернополя»), ОТГ, музеями. Реалізовується регіональний проєкт «Мовний портрет міста Тернополя». Формування компетентностей здобувачів відбувається з урахуванням краєзнавчих компонентів, зокрема на основі співпраці з педагогами краю, випускниками ТНПУ (через діяльність «Клубу успішних людей» у ТНПУ). На ознайомлення з регіональними проблемами орієнтований вибірковий компонент змісту ОНП, зокрема дисциплін «Мовна особистість як національний і соціокультурний феномен», «Семіотика народної культури», «Міф і наратив у фольклорній традиції».

Викладачі постійно працюють над оновленням змісту освітніх компонентів на основі наукових досягнень і сучасних практик. Вони наповнюють новим контентом лекції, зокрема вводять нові дані, репрезентують сучасні методи досліджень. У робочих програмах навчальних дисциплін перманентно змінюють список рекомендованих джерел інформації. Викладачі застосовують власні наукові результати,

спрямовані на підвищення ефективності освітнього процесу; акцентують на зміні наукової парадигми мовознавства і літературознавства, на інтегральності філологічних студій, наповнюють зміст дисциплін новітніми підходами, поєднують з інформаційними технологіями (зокрема на основі авторських комп'ютерних програм).

ТНПУ приєднався до Великої Хартії університетів, належить до ЗВО, які активно впроваджують інноваційні зміни. Освітня спільнота враховує багаторічний досвід ТНПУ щодо підготовки фахівців вищої кваліфікації. Так, викладачі факультету філології і журналістики брали участь у розробці проекту Стандарту вищої освіти України для спеціальності 035 Філологія, у роботі Наукової ради МОН. Разом з ученими ДВНЗ Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди видано 2 монографії, співавторами яких є аспіранти факультету.

ТНПУ створює умови для систематичного стажування викладачів. Практикуються міжнародні стажування. Так, викладачі, які працюють за ОНП підготовки доктора філософії з філології, пройшли стажування в Університеті Тампере (Фінляндія), Технічно-гуманітарній академії в Бельсько-Бялій (Польща), у Вищій лінгвістичній школі в Ченстохові (Польща). ТНПУ заохочує викладачів до підвищення рівня володіння іноземною мовою. Усі викладачі мають активні профілі в ORCID, ResearcherID, GoogleScholar. Стимулювання викладацької майстерності відбувається через залучення викладачів до освітнього процесу зарубіжних країн, читання лекцій в ЗВО України; участь в проєктах, конференціях, семінарах з удосконалення педмайстерності в ТНПУ та ЗВО України. Викладачі факультету задіяні у проєктах програми TEMPUS «ELITE» («Освіта для лідерства, інтелігентності та розвитку таланту», 544343-TEMPUS-1-2013-1-LT-TEMPUS-SMHES, 2014-2017 pp.); програми Еразмус+ (СВНЕ) «MultiEd», 610427-EPP-1-2019-1-EE-EPPKA2-SVNE-JP, тому відвідують навчальні семінари, які організовує Національний Еразмус+ офіс в Україні. Отже, пропозиції провідних фахівців враховано під час формулювання цілей та програмних результатів навчання ОНП.

Відповідальність за оновлення змісту освітніх компонентів на основі наукових досягнень і сучасних практик покладено на науково-педагогічних працівників. Ініціатором оновлення освітніх компонентів є програмна рада, гарант ОНП, стейкхолдери, роботодавці, здобувачі вищої освіти.

Під час останнього опитування стейкхолдери висловили такі побажання:

1. З огляду на відсутність затвердженого Стандарту вищої освіти за відповідною спеціальністю та рівнем вищої освіти систематично оновлювати ОНП, передусім її профіль.

2. Оскільки програмні результати навчання не вичерпуються тими, що визначені проєктом Стандарту (чи, в майбутньому, Стандартом), подавати в ОНП ще такі програмні результати, які є важливими в сучасному контексті.

3. У підготовці здобувачів ступеня доктора філософії з галузі 03 Гуманітарні науки особливу увагу приділяти досягненню програмних результатів навчання, які корелюють із загальними компетентностями та забезпечуються вивченням дисциплін гуманітарного спрямування (зокрема йдеться про українську мову, англійську мову, філософію). Викладати навчальну дисципліну «Культура української науко-

вої мови», оскільки компонентами ОНП має бути забезпечено вміння використовувати академічну українську мову у професійній діяльності та дослідженнях.

4. Серед вибіркового компонента пропонувати навчальні дисципліни, які читають викладачі інших факультетів (окрім факультету філології і журналістики), передусім такі, що сприяють аналізу матеріалу, а також формуванню навичок міжкультурної комунікації з використанням цифрових технологій.

5. Розширити базу науково-педагогічної практики, додавши ті заклади, у яких можуть працювати випускники аспірантури, зокрема: Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України, Західноукраїнський національний університет, Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя.

6. Під час чергового перегляду ОНП знайти можливість збільшити у кредитному вимірі вагу вибіркового компонента за рахунок зменшення обсягу загальної підготовки.

7. Оновлювати види академічної мобільності здобувачів ступеня доктора філософії з філології.

8. Систематично змінювати та розширювати перелік навчальних дисциплін вибіркового компонента, максимально наблизивши їх до проблематики досліджень здобувачів.

9. Знаходити фінансові можливості для підтримки участі аспірантів у міжнародних конференціях, зарубіжних стажуваннях. Розширювати залучення здобувачів до виконання міжнародних проєктів.

10. Удосконалювати вміння здобувачів презентувати результати власних досліджень у виданнях, що індексуються у наукометричних базах Scopus та Web of Science [2].

Отже, в сучасних умовах підвищуються вимоги до підготовки аспірантів. Увіражнюється необхідність формування всебічно розвиненої особистості з творчим і критичним мисленням, що здатна продукувати та розвивати наукові ідеї, організувати викладання філологічних дисциплін відповідно до завдань та принципів сучасної вищої освіти. Цілі та програмні результати навчання ОНП «Філологія» у ТНПУ корелюють із сучасними тенденціями розвитку освіти, оскільки спрямовані на формування професійних компетентностей, необхідних для інноваційної науково-дослідницької діяльності в галузі філології.

У результаті навчання за ОНП здобувач наукового ступеня доктора філософії з філології на основі сформованого наукового світогляду вміє аналізувати складні явища суспільного життя, пов'язувати загальнофілософські проблеми з вирішенням завдань, що виникають у професійній та науково-інноваційній діяльності, застосовувати емпіричні й теоретичні методи пізнання; обирає адекватну предметові філологічного дослідження методологію; запроваджує сучасні методи наукових досліджень для розв'язання широкого кола філологічних проблем. Підготовка докторів філософії за ОНП є основою для подальшої професійної діяльності особистості, її самореалізації та кар'єрного зростання.

Список використаних джерел

1. Винницький М. Реформа аспірантури. Особливості впровадження програм підготовки фахівців із ступенем доктора філософії. URL : [file:///C:/Users/lstru/Downloads/PhDSchool_Wynnytski_HERE%20\(5\).pdf](file:///C:/Users/lstru/Downloads/PhDSchool_Wynnytski_HERE%20(5).pdf)
2. Зауваження та пропозиції стейкхолдерів щодо освітньо-наукової програми «Філологія». URL : http://tnpu.edu.ua/about/pidrozdily/monitoring/Zauvazhennja_stejkholderiv_shodo_ONP_035_filolohija.pdf
3. Національна рамка кваліфікацій. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF/paran12#n12>.
4. Ніколаєв Є. Як в Україні створити сучасну систему підготовки докторів філософії (Ph.D.)? (Policy Paper). Київ : Європейський інформаційно-дослідницький центр. 2016. URL : http://radaprogram.org/sites/default/files/infocenter/piblications/phd_training_system_in_ukraine.pdf
5. Огнев'юк В. Інтеграційні горизонти української освіти : відкритість системи і пріоритет національних інтересів. *Освітологія* : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / уклад. В. О. Огнев'юк, С. О. Сисоєва. Київ : Едельвейс, 2013. С. 43–45.
6. Освітньо-наукова програма «Філологія». Тернопіль, 2020. URL : http://tnpu.edu.ua/about/public_inform/akredytatsiia%20ta%20litsenzuvannia/osvitni_prohramy/PhD/035_filologija_2020_2021.pdf
7. Панич О. Підготовка науковців: практики і проблеми. *Освіта.ua*. 14 березня 2021. URL : <https://osvita.ua/vnz/reform/58758/>
8. Програми розвитку української мови і розширення сфери її функціонування у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка на 2018–2028 рр. Тернопіль, 2018. URL : http://tnpu.edu.ua/about/public_inform/upload/2018/Programa_rozvytku_ukr.movy.pdf
9. Регейло І. Тенденції докторської підготовки в європейському освітньому просторі. *Порівняльно-педагогічні студії*. 2013. № 2–3. С. 158–165.
10. Регейло І. Ю. Підготовка наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації в Україні у XX — початку XXI століття : монографія. Київ : Освіта України, 2014. 704 с.
11. Стратегії розвитку освітньої, наукової та інноваційної діяльності ТНПУ на 2015–2025 роки. Тернопіль, 2015. URL : http://tnpu.edu.ua/about/public_inform/upload/2015/strategija_rozvytku_TNPU.pdf